ACCADEMIA DI MEDICINA
DI
TORINO

LAPIS OFFENSIONIS
in
FEBRIUM CURATIONE
PURGATIO,
ſive
DISCURSUS MEDICUS,
DE
PURGANTIUM VALIDIORUM ABUSU IN FEBRIBUS,

ERNESTI HEINSII, DOCT.
& Phyſ. Provincial. in Inferior. Luſat.

LIPSIÆ,
Apud MAURITII GEORGII WEIDMANNI,
Anno M DC XCIII.

REVERENDISSIMIS, ILLUSTRISSIMIS, PERILLUSTRIBUS, GENEROSISSIMIS, NOBILISSIMIS, MAXIME STRENUIS, AMPLISSIMIS, CONSULTISSIMIS, PRUDENTISSIMIS atque SPECTATISSIMIS

DN. DN. DN.

ORDINIBUS ET STATIBUS,

MARCHIONATUS LUSATIÆ INFERIORIS

PROCERIBUS EJUSDEM EMINENTISSIMIS

&

COLUMINIBUS EXCELLENTISSIMIS,

DOMINIS MEIS CLEMENTISSIMIS ac GRATIOSISSIMIS,

REVERENDISSIMI, ILLUSTRISSIMI, PERILLUSTRES & GENEROSISSIMI, NOBILISSIMI, MAXIME STRENUI, AMPLISSIMI, CONSULTISSIMI, PRUDENTISSIMI

DN. DN. DN.

ORDINES ET STATUS,

MARCHIONATUS LUSATIÆ INFERIORIS,

DOMINI MEI CLEMENTISSIMI AC GRATIOSISSIMI.

INgratum sanè Nomen jure meritoque meo dicerer, si ingentia Vestra in

in me merita, vel ingratæ traderem oblivioni, vel tristi occultarem silentio. Vos enim Reverendissimi, Illustrissimi, Perillustres, Generosissimi, Nobilissimi & maxime Strenui, Amplissimi, Consultissimi, Prudentissimi atq; Spectatissimi Dn. Dn. Dn. præter meritum me tot hactenus beneficiis cumulâstis, ut, quotiescunq; benefacta Vestra in me & insignem Vestram gratiam reputo, ad silentium ferè redigar totus, & compensandi animum amittam, non ingratus quidem beneficiis sed oppressus. Vos Spartam Provinciamq; Physici in hoc Marchionatu meæ tenuitati commisistis, Vestrumque Patrocinium huc usque benignissimè commodâstis. Quibus itaq; verbis tantam hanc

VESTRAM GRATIAM deprædicare debeo? Quo Sacrificii genere paria referre MEIS MÆCENATIBUS? Gratias tantum agere cogor, dum mea mihi fortuna nondum suggerit, restituendi facultatem, & VESTRA GRATIA remunerandi vicem non desiderat. Cæterum, ne sine omni munere accedam, leviores hasce paginas, Ingenii mei fœtum & qualecunq; pietatis monumentum NOMINIS VESTRI æternitati inscribo, &, quod unicum habeo, me ipsum totum VESTRIS servitiis do, nuncupo & dico. Quod muneris licet parum dignum sit VESTRIS meritis, VESTROQUE fastigio, rogo tamen, æqui bonique consulatis, & cogitetis insuper, alios, cum multum VOBIS offerrent, & traderent, plus tamen semper sibi reliquisse. Quod reliquum est, Æternum Cœlesteq; Numen infimis precibus adoro rogoq;, uti VOS omnes & singulos, Reverendissimi,

mi, Illustrissimi, Perillustres, Generosissimi, Nobilissimi, Maxime Strenui, Amplissimi, Consultissimi, Prudentissimi atq; Spectatissimi Dn. Dn. Dn. per longam annorum seriem & Patriæ meæ & mihi conservet incolumes, quo ex benignitatis VESTRÆ fonte, porro bona quæque in me defluant.

Valete Patriæ Angeli Tutelares, Valete Sidera nostri Cœli, valete & illum deinceps quoque vestra benevolentia protegite & adjuvate qui futurus semper est, VESTER,

REVERENDISSIMI, ILLUSTRISSIMI, PERILLUSTRES, GENEROSISSIMI, NOBILISSIMI, MAXIME STRENUI, AMPLISSIMI, CONSULTISSIMI, PRUDENTISSIMI ATQUE; SPECTATISSIMI DN. DN. DN.

Fidelis Servus & obedientissimus eliens

ERNESTUS HEISIUS D.

I. N. J.

CUM omnium quidem Artium commune quoddam quasi Fatum sit, ut Professionem earum & Exercitium imperitiores aliqui, nec satis ad ipsas instructi, sibi sumant: Tum maximè saluberrimam Medendi Artem illotis, quod ajunt, manibus, nempe nullis ante, aut leviter admodùm, perceptis præceptis ac Fundamentis illius, invadi passim à temerariis quibusdam, suæque crumenæ magis quam Conscientiæ rationem habentibus Hominibus, tam notum est, quàm quod notissimum: Extant in eam rem, jam pridem nuperque editæ, Cordatiorum aliquot Medicorum Querelæ pariter atque Satyræ. Ad quorum Exemplum si ego quoq; componere me, vicesq; dolere nobilissimæ *latrices* sustineam; Causam equidem à temporibus moribusq; nostris non omninò nullam habuerim.

Nam & hodie [liceat mihi verbis uti, quæ *Gvalter. Charleton Epiphonemati in Medicastros Libro singulari de Scorbuto annexo p. m. 283. & seq.* inseruit] „satis sanè est, „ eorum, qui scientiæ Orgiis nunquam initiati, sacris ta-„ men Medicis operari non erubescunt: quique neglecta„ Morborum per Causas Cognitione & Dignotione, Ἐμπει-„ ρίαν solam (temerè, dicam an impiè) consectantur, atque„

„ut

„ut *Plinius* veriſſimè *Lib. 26. c. 1. diſcunt periculis Conci-*
„*vium ac per Experimenta impunè mortes agunt.* *Hodiè*,
„inquam, ſi unquam, *Receptariorum*, *Circumforaneorum*,
„*Veneficorum* omnia plena.

Fingit ſe Medicum quisquis Idiota, profanus,
Judæus, Monachus, Hiſtrio, Raſor, Anus.

„Fingunt quin imò (ut cum *Charletomo* pergam)
„Medicos ſe quoque *Rizotomi*, *Seplaſiarii*, ſordidi *Balne-*
„*atores*, triobolares *Phlebotomatores*, ſpurcidici *Lenones*,
„indocti Parochiarum *Sacrificuli*, *Chymiſtæ carboniper-*
„*dæ*, audaculi *Edentatores*, impudentiſſimi *Uromantes*,
„*Veteratores* fatidici, libidinoſæ *obſtetrices*, &, præ cæ-
„teris omnibus, perfida illa ingratiſſimaque Impoſto-
„rum Gens *Pharmacopolæ*: Qui ſunt in Republicâ æ-
„grorum pernicies, Rei Medicæ calamitas & Libitinæ
præſides.„ At vero non eſt inſtituti nunc quidem mei, calamum huic Themati impendere, quod triſte in ſe, & vix ſine affectu quodam explicabile eſt. Hoc tantum dico: quod, ſicuti in nullo fere Morborum genere non

Vult Medicas quivis vanus habere manus:

Ita in Febrium potiſſimum Therapiâ, varia occurrant, tum quà alia, tum ſpeciatim quà *Purgantia* Medicamenta, Medicaſtrorum ac Medicaſtrarum πειράματα. Quibus etſi occaſio non infrequens ab ipſo Ægrotantium deſiderio ſit; Dum ita paſſim perſuaſos homines experimur, quod Febribus, (tanquam â vitioſo quodam & inemendabili, ut credunt, humore intra Corpus conceptô, originem habentibus) non aliâ ratione melius Medicina fieri poſſit, quam noxiô fomite per poſticum, ope Cathareticorum, ejectô: Attamen frequentior ferè ab Imperitiâ & Imprudentiâ eorum eſt, qui Medicationis officium ſumunt ſibi magis, quàm habent.

Eâ de cauſa, cum horis nuper ſucciſivis Scripti a-

liquid Medici molirer, non indigna tractatione illa, de Usu & Abusu Purgantium in Febribus Materia visa est: Inprimis cum in diversas circa eam sententias diversos etiam τῶν χαριέντων ire deprehenderim.

Tametsi vero, tenuitatis mihi meæ probè conscius, facilè intelligam; talia me minimè allaturum, quæ placere doctis accuratisque Medendi Magistris possint: Attamen in spem erigor bonam, fore, ut Benevolus Lector benignè conatum meum interpretetur, suoque me candore & amore, dum per lubrica hæc spatia vagor, comitari dignetur.

Antequam verò in rem, quod dicitur, præsentem veniam, atque ea, quæ ad propositum meum directè spectant, exponam, paucis præstruere quædam ex *Physiologorum* modernorum monumentis, de *Concoctione*, quam vulgò vocant *primâ, deque alterâ* illâ *Sanguificationis*, mihi liceat.

Ciborum quotquot solidiores sunt, priusquàm in Ventriculum detrudantur, Comminutione opus habent. Masticantur itaque Dentium, non unius generis ope, atque interim Linguæ auxilio variè moti, cum salivâ probè miscentur. Hæc in Glandulis tum Maxillaribus, (tam superioribus sive Parotidibus conglomeratis, quàm Inferioribus sive internis) tum sublingualibus anterioribus & posterioribus, tum ad Angulum Oculi exteriorem sitis, tum Buccarum inquilinis, tum Palatinis, Tonsillisque scaturiens; perque varios Ductus, partim Majores & ab Inventoribus suis Warthonianorum, Stenonianorum, Bartholinianorum, Rivinianorum Nuckianorum nomina adeptos partim minores & anonymos (de quibus omnibus tum Anatomicorum nostri ævi monumenta multa tum maximè Antonii Nuckii Sialographia nova, priori auctior & emendatior, pluribus videri possunt) in os confluens; Uti Cibos sub Masticatione ad

secu-

secuturam Chylosin disponit optimè. Ita Deglutitioni facilitandæ plurimùm conducit. Quod vel eorum Exemplo discere licet, qui in Febribus aliisque Morbis os sufficienti salivâ irrigatum non habentes, deglutire assumpta ægerrimè possunt. Deglutiti deinde & ventriculo commissi Cibi concoquuntur, ut ajunt, & digeruntur; transeuntque in candidum Chylum: qui in sanguinem purpureum posteà transmutatur. Ventriculus nimirum instar lebetis est, quo Cibus assumptus excipitur & continetur, usque dum ritè resolvatur. In ipso Ventriculo adest, per Naturæ providentiam, Humor activus & penetrans, Fermenti nomine hactenus â multis appellatus: Quem quidam Spiritui vini, alii Aquæ forti analogum dicunt; arguuntque acrem & mordacem, per ructus acres, qui etiam fauces nonnunquam acrimoniâ suâ erodunt. Ego Lympham esse, particulis salinis volatilibus simul & acidis quibusdam imprægnatam, statuo, quæ ex glandulis Stomactricis more alterius Lymphæ proveniens, â salivali humiditate, quam etiam extra Ciborum usum subinde deglutimus, augmenta non parva capit. Hujus vim & activitatem, Sanguinis æque ac Viscerum sanguineorum, ad latera Ventriculi utrinque sitorum, calore plurimum juvari, extra dubium quidem pono: soli autem Calori illam masticatorum Ciborum resolutionem deberi, (quod aliqui olim voluerunt,) minimè puto. Videmus enim in Chymicis Aurum ab Aquá Regiá sine Calore etiam solvi, licet id cum calore promtius fiat. Imò & Ventriculi nimis calidi sunt morbosi: Nam si á calore esset concoctio, sane in febribus ardentibus cum Ventriculus egregie calet, illa optima foret & maxima, cum nunquam tamen minor sit; ægris ad conspectum etiam cibi

nauſeantibus. Fotus proinde partium circumjacentium promovet tantum concoctionem, dum ex illis particulæ variæ & celeri motu motæ, Ventriculi poros intrò ſpectantes, ingrediuntur, quæ ſuo impulſu non poſſunt non aliquem inibi excitare motum; ſed qui in ſe inſufficiens eſt, ad fermentationem excitandam. Ipſa etiam alimenta ſibi Cauſæ ſunt Concoctionis, cum enim varia ingerantur illa, habent partes etiam magnitudinis & figuræ ratione diverſas, quæ miſtæ non poſſunt non aliquid ad motum inteſtinum ſive fermentationem conferre. Contribuunt aliquid Ciborum quoque reliquiæ â priori concoctione reſiduæ, hærentes intra Ventriculi rugas, & analogæ quodammodo illi fermento, quod piſtores & mulieres ad fermentandum panem ſervant. Non minus materia, quæ Philoſophis hodie dicitur ſubtilis, eſt cauſa quædam Concoctionis, quatenus in minima particularum interſtitia ſ. porulos influens illas exagitat. Et hæ cauſæ, dum conjunctim operantur, Concoctionem efficacem faciunt. Ventriculus enim partim â Spiritibus animalibus, qua fibras tunicarum ſuarum contractus, partim â partibus circumjacentibus preſſus, arctè complectitur alimenta aſſumta, atq; ita in cauſa eſt, ne Materia ſubtilis per inane, ſed ſemper in & per alimenta, feratur: Quæ cum conſtent tot generum particulis â fotu circumjacentium partium motis, humido innatantibus, fieri aliter non poteſt, quin minores â fotu circumjacentium partium & materia ſubtili motæ, impetumque facientes, in majorum particularum poros ingrediantur; In quos præterea particulæ acidæ & acres ſalinæ vi ſibi viam parant. Jam ſi contingat â particulis ſubingredientibus poros exactè impleri, nihil quidem fit novi motus. Si verò v. g. Particula formæ triangularis ſubintret porum rotundum, totum ſpatium replere non poteſt; Neceſſe

igi-

igitur eſt, ut materia primi Elementi fulminis & fulguris inſtar id oppleat. Quod dum fieri concipimus per totam maſſam ciborum, & per omnes poros particularum, tum neceſſariò ab impetu illo motuum contrariorum diſrumpi debent Cibi ab invicem; Et quandoquidem illa motus cauſa perſeverat, atque ſemel motæ particulæ pergunt movere alias, oboritur inde quædam (quomodo in liquidis vocatur) Fermentatio. Quod autem omnis generis alimenta, imo ipſum Vinum rubellum, in chylum album mutentur, ex eo fit: quod oleoſa qualia quotidie aſſumimus cum aquoſis miſta, dent liquorem lacteum, quale quid videmus in Emulſionibus & aliis medicamentis oleoſis & aquoſis, ſimul mixtis & conquaſſando unitis. Cum Chylus ê Cibis in Ventriculo factus eſt, partim viſcera circumjacentia, partim Spiritus animales per fibras tunicarum influi ventriculum magis contrahentes & pulſantes, illum in *Duodenum* propellunt, unde etiam ad ſequentia Inteſtina fertur, motu quem habent hæc continuo periſtaltico juvante. In quorum cavitatem cum orificiis ſuis hient *Venæ Lacteæ*, ſubit illa ingrediturque harum canaliculos chylus, a blando Corporis calore in Vaporem quodammodo reſolutus: Imò cum varii inteſtinorum anfractus illum ubique impediant, inteſtina autem continuò contrahantur, quaſi manibus truditur in *Vaſa Lactea*, & per illa in *Receptaculum Chyli lumbare* colligitur. Inde aſcendit per *Ductum Thoracicum* ad *Venam ſubclaviam*, ubi Sanguini miſcetur & cum eo per Venæ Cavæ ramum aſcendentem pergens ad truncum Ejusdem & Cordis auriculam Dextram fertur; hinc Cordis dextro Ventriculo infunditur.

Cæterum ut in prima Concoctione Ventriculus; ita in ſecunda *Cor* lebetis & ollæ inſtar eſt. Cor autem

tem circumdant *Arteriæ Coronariæ* ferventissimum recipientes Sanguinem; E quarum poris transudant particulæ, partim oleosæ, quæ cedunt in alimentum pinguedinis, quæ circa Basin Cordis videtur; partim gelatinosæ, quæ in Cordis substantiam convertuntur; partim acidæ & salinæ, quæ penetrantes per poros fibrarum constituunt humorem acrem & ferventem subtilem. Ingreditur Ventriculos Cordis Sanguis diversis constans particulis, qui non nisi crasse loquendo homogeneus dici potest; cum magna illa Alimentorum, ex plurimis heterogeneis particulis constantium varietas, non nisi chylum valde heterogeneum, & hic Sanguinem quoque talem producere possit. Faciunt verò ad hujus productionem secundamque adeò, quam dixi, Concoctionem, præter jam dictum fermentantem humorem, etiam reliquiæ Sanguinis a priori coctione residuæ: Nam Sanguis in Corde rarefactus, omnis exire nequit; Residuus igitur hæret in hujus cavitate; Et sicuti in Ventriculo Chyli reliquias acescentes pro fermento remanere supra insinuavi, ita earum loco hic ille Sanguis erit. Multum præterea contribuit hic quoque materia subtilis antea commemorata. Tota quippe Fermentatio in Corde consistit in partium dissimilitudine: Circa quam observari debet tam diversitas figurarum, quam diversitas pororum. Diversitas figurarum facit, quod plurimæ particulæ dum circa se invicem feruntur, interstitia multa relinquant, iis in locis, videlicet, ubi sese mutuo non tangunt. Nam cum corpus sinuosum fertur circa planum, interstitia & sinus fiunt. Cogitandum autem similiter a particulis minimis illa fieri & quidem multis; At utut sint exiguæ, utut sint multæ, occupandæ tamen sunt a materia subtili, quæ necessario ibi fluere debet, cum vacuum non detur. Cum itaque sit magna sinuum diversitas,

sitas, per quos materia subtilis fertur, & singulæ particulæ particulares habeant poros, per quos singulos, singularis fluit materia subtilis: (nam quæ transit hujus poros, alterius poros ob figuræ diversitatem non transit.) cumque interfluendo tot particulas sibi occurrat illa materia, particulas certè ab invicem removeri necesse est, quas dum concipimus, fieri in omnibus minimis particulis, quanta inde resultare debeat effervescentia facile concipitur. Et sic gutta in Corde rarefacta, multo plus spatii occupabit, quam ante illapsum, licet non nisi ex iisdem constet particulis: Quia cum hæ partes guttam componunt, non moventur, nisi quantum sufficit, ut se inflectant & cum aliis implicent. E diverso cum in Vaporis modum rarefit, particularum agitatio adeo fit concitata, ut facillimè rotentur in omnes partes, & in longitudinem exporrigantur; Unde fit, ut singulæ illarum reliquas similes, irruptionem in parvas sphærulas, quas describunt, molientes, arcere atque abigere possint. Et sic secunda concoctio seu fermentatio in Corde absolvitur.

Quibus præmissis, ut propius nunc accedam ad Rem propositam; Eam esse, dico, utriusque quam hactenus explicavi, Concoctionis rationem, ut a priori posterioris, a posteriori autem rursus prioris integritas dependeat: Ab utraque salva & perfecta Sanguinis tum omnis perfectio & ad Vitam ac Sanitatem aptitudo, tum justa in specie & conveniens ipsius usibus *Mistura* proficiscatur: Nec minus ab utraque vitiata tum alia Sanguinis ad Vitam & Valetudinem ineptitudo oriatur, tum speciatim mixtura ejus variè turbetur, variique simul Affectus p. n. in Oeconomia animali producantur. Hos inter sicuti non alii Medicam frequentius sollicitant manum, Febribus; Quippe quæ teste *Helmont. Tract. de Febr. c. 1.* omnes ferè Morbos alios vel antecedunt, vel comitantur

tantur

tantur, vel ſequuntur: Ita plurimum inter eſt Rei Medicæ, ut non tantum de *agendis* in ipſarum Curatione, per certa i. e. rationi ſimul & Experientiæ conformia, Dogmata conſtet; Sed & *Inſtrumenta agendorum* idonea, h. e. probata pariter ac probè parata Medicamenta Antifebrilia, ad uſum prôſtent. Utraque dum qua par eſt ſollicitudine apud Scriptores Medicos inquiro, atque una ad illa, quæ vulgò paſſimque fiunt, attendo; circa *Purgationem*, præcipuè & *Purgantia* Remedia non tantum non idem ſentire Doctos Doctoresque noſtros, ſed & errare magnoperè indoctos maleque informatos, adverto.

Eam in rem cum non pauca ſcribenda ſeſe offerant, paucis tamen Uſum Abuſumque Catharcticorum in Febribus oſtendere cum ferat animus, nolo altius ordiri. Nec poſſum interim quin breviter *Hypotheſes* quasdam *de Natura & origine Febrium* ex Recentiorum Pathologorum ſcriptis hauſtas, afferam ante, quàm ad ipſam earundem Curationem per Purgantia procedentem me convertam.

Miſturam Sanguinis turbatam dare febres in Oeconomia animali, jamdum & paulo ſuperius indicavi. Illius turbationis ratio ut tantò rectiùs animo comprehendatur, ſcire juvat: quod propriè loquendo *turbari* Liquores limpidi dicantur, quoties vel particulæ eorum conſtitutivæ ordinem & ſitum inter ſe mutant, vel alia craſſa materia iisdem admiſcetur. Poſterius contingere poteſt, quando liquori admiſcentur particulæ terreſtres, ſpiſſæ, denſæ, opacæ, quæ non obſequi poſſunt motui materiæ ſecundi elementi: Hinc enim liquores ex claris fiunt turbidi. Ordinem vero mutare particulæ liquidorum conſtitutivæ poſſunt, ſi introducitur materia quædam peregrina, licet aliquando exigua, quæ ſecum fert Ætherem peregrinum: Hæc prout magis aut minus ratione

ætheris

ætheris sui convenit cum æthere solito fluere per liqvorẽ: Ita turbationem aliàs majorem & durabiliorem, aliàs minorem & leviorem præstat. Scilicet si Æther ille accessorius alienus planè â domestico Liqvoris limpidi fuerit, magnopere per utriusq; inter se contentionem exagitari partes omnes varieq; dislocari & hinc magnam fieri magisqve durabilem claritatis jacturam contingit. At verò si æther ille peregrinus est conveniens non nihil cum æthere illo solito, tunc oritur levis tantum turbatio liqvoris clari ac diaphani & brevi restituitur idem pristinæ conditioni; Dum æther ille non nihil peregrinus & minus conveniens cum tempore superatur aut expellitur ab æthere solito & consvetô. Levis ejusmodi turbatio notatur subinde in Vino vel Cerevisia, qvando turbantur â suis fæcibus circa latera vasorum hærentibus; Nempe paulò post in priorem claritatis statum facilè restituuntur; quoniam fæces illæ transmittunt ætherem valdè convenientẽ adhuc cum illo æthere Vini vel Cerevisiæ consveto; nam ortæ sunt ex iisdem liqvoribus, in qvibus hærent: Et propter amicum ætherem est, qvod illæ fæces ordinem qvidem non intimè turbent, sed tantum suis crassioribus particulis opacitatem introducant; qvæ paulò post perit, cum illæ fæces rursus ad latera vasorum adhærent. Simile quid concipiendum est in Sangvine nostro. Sic potest qvædam Materia in eum introduci, qvæ eum minus commoveat & leviter tantum turbet: si videlicet secum ferat ætherem non valdè inimicum ætheri Sangvinis solito & consveto. Atq; ita oriri videtur Ephemera, i. e. Febris diaria s. per unicum diẽ durans: Videtur, inqvam, ex insolitô alimentô, aut aëre, aut fermentô aliquo peregrino attamẽ ætherem non valde inimicum in Sangvinem introducente Febricula induci, nec vehemens nimis, nec nisi exiguum tempus durans. Qvia enim æther non valde inimi-

cus eſt, qvem ſecum fert alimentum hoc, aut fermentum in Sangvinem penetrans, ordinem & mixturam ejus leviter tantum turbat; Et qvoniam facilè & brevi temporis ſpatio aut expellitur, aut in amicum ætherem convertitur, brevi pariter perit febris. Verùm ſi fermentum peregrinum in Sangvinem introducatur, qvod ſecum ferat ætherem admodum inimicum ætheri ejus conſveto, tunc conflictu magno inter hos duos æthères ortô Sangvinis mixtura vehementius diutiusq; turbatur, atq; Febris adeò contingit magna ſatis ac durabilis, imò ſubinde major ac durabilior nec non continua magis, prout æther ille magis magisq; inimicus & peregrinus nec non ſuperatu difficilis eſt. Cauſarum vero materiæ ejusmodi peregrinæ proventum & introductionem in Sangvinis Maſſam juvantium Febriumq; adeo natalibus faventiũ, præcipuas ſi attendimus; Occurrit inprimis *Aer*, Corpus noſtrum perpetuo ambiens. Is ſi inſpiratus aut tranſpiratione receptus afferat ſecum Corpuſcula, qvorum pori ita ſint conformati, ut materiam ſubtilem multum ab illa ſanguinis noſtri diſcrepantem tranſmittant; præprimis ſi pori corpuſculorum illorum non facilè mutabiles ſed conſtantes fuerint; Cauſa eſt, quod à mutuâ utriusqve materiæ ſubtilis luctâ miſtura ſangvinis turbetur, & ita Febris producatur. Porro jam ſi Aër iſte benè multis ſcateat particulis talibus, *Febris Epidemica* graſſabitur; Si vero iſta corpuſcula fuerint admodum tùm peregrina, tum multa, ita ut ſtatim omnem ſanguinis queant invertere miſturam, *Peſtis graſſabitur*. Poſſunt deinde *aſſumta* qvoqve varia in Cauſa eſſe naſcentis febris, e. g. piſces marini & horarii multi fructus &c. Qvia ipſorum particulæ minimè reſpondent poris noſtri Sanguinis; Unde miſturâ Sanguinis confuſâ, febris prodit. *Affectus animi* idem facere poſſe, unico Terroris exem-

plo ostendere satis sit. Nempe in terrore, uti notum est, sentimus radiationem, ut sic dicam, quandam per totum corpus: quæ nihil aliud est, quam influxus Spirituum in omnes totius corporis fibras, quas valide contrahunt & concutiunt. Illâ concussione si turbatur simul Sanguinis fibris contenti mistura, tum ab illa animi passione Febris oriri potest. Non minus Res præternaturales qvoq; idem efficere possunt Præsertim variæ in partibus corporis nostri solidis, tubulorum & pororum obstructiones. Faciunt enim hæ, ut humores transituri in iis stagnent, postea verò datâ occasione fermententur, carceresqve suos perfringentes in Massam Sangvineam, irruant & illam legitimâ sua misturâ privent. Inflammatio in specie, si notabilis aliqva in parte fuerit, febrem fere habet comitem. Cum enim inflammatio oriatur â certà pororum obstructione, qvorum interstitia fulguris instar trajicit materia subtilis; si illa sit in parte aliqva nobili, qvæ magna habet vasa adjacentia, suo impetu particulas Sangvinis in istis contentas concutit & inordinatè confundit. Plura in hanc rem alii dabunt. Mihi paucis adhuc annectere aliqva de Differentiis Febrium potioribus placet. Et cùm jam supra Sangvinis misturâ occasionaliter leviterq; ita turbatâ, ut facilè restitui possit, febrim dixerim oriri *Ephemeram*; Ulterius nunc, si Sangvinis, dico, mistura aliqvoties perturbetur nullo servatô ordine, *Febris* oritur *Erratica*. Si causa turbationis, sit permanens, Febris oritur plurium dierum *Continua*. Si verò quotidiè turbetur aut turbatio certa servet dierum intervalla ac periodos, *Febres* oriuntur *Intermittentes*, *Quotidianæ*, *Tertianæ*, *Quartanæ*, &c. vel simplices, vel duplices &c. Quod autem statas adeò servent periodos Febres, mirandum sanè, nec satis hodieqve explicatum est, utut non pauci in genuinâ hujus causâ eruendâ desudaverint.

Quid Ego, & quibuscum quoad hoc punctum, pariter ac de frigoris calorisque in intermittentibus vicissitudine, sentiam, breviter exponam. Indicavi superius Humores subinde stabulari in Partium solidarum tubulis, propter Obstructiones inibi natas. Notum etiam est, annuo & diurno Cœli motu, jam alia ad nos accedere sidera, alia verò à nobis recedere: A quibus Aërem nostrum pro vario accessu & recessu aliis atqve aliis impraegnari particulis planè probabile est. Si jam per istarum particularum poros talis trajiciat materia subtilis, quæ intra corpus recepta & cum humore in tubulo latitante concurrens, eundem fermentet; ille è carceribus erumpens, inqve Sanguineam Massam irruens, turbat hujus misturam. Cum verò ex latibulo suo totus erumpere nequeat, sed partem sui viscidiorem lateribus canaliculi adhærentem relinquat, illa de novo obstructionem parit, humores affluentes sistit, & fermenti instar in sui simile transformat; qui accedente iterum ex aere materia subtili tali, qualem designavi, incipit denuò ut ante fermentari. Cum verò motu Cœli diurno eadem ferè quavis diei horâ, sidera ad nos accedant, illa qvoqve nostrum aërem eadem ratione afficiunt, Sanguinemqve per illum eodem fermento impraegnant. Et hinc suas servant periodos febres, prout ante dictus fomes vel facilè vel difficulter fermentatur, vel humores allabentes facilè aut difficulter mutantur in materiam similem fomiti reliquo. Cum autem ista materia febrilis è suo latibulo egrediens Sanguineam massam ingreditur, qvia aliam habet materiam subtilem, istius misturam turbantem, primùm qvidem fermentationem naturalem sufflaminando, facit, ut non amplius tantus in Sanguine sentiatur motus, nec Spiritus adeo promptè separentur. Hinc in corpore universo, minorem sentimus

mo-

motum, quem frigus appellamus: quod majus vel minus est, prout illa sufflaminatio fuerit major vel minor. At vero postquam iteratò cum Sanguine ad Cor fertur, paulatim subigitur, ut tandem in similes correspondeat motus. Atque ut lignum humidum quod antea ignem extinguebat, cum semel ardere incipit, vehementius ardet: Ita quoque materia hæc febrilis primò Fermentationem Sanguinis ferè suffocat; Cum verò unà cum Sanguine fermentationem subit, majori movetur vehementiâ, & tunc intensus satis sentitur calor: quem demum in fine paroxysmi excretio aliqua atque utplurimum quidem sudor solet excipere, quod Sanguis fermentans, removeat abs sese, quod in suos motus non correspondet; Cumque hoc per habitum corporis commodissimè fiat, hinc plerumque post secretionem materia febrilis per poros cutis expulsa facit sudores.

Atque his quoque hâc ratione traditis, venio nunc ad id, cujus causa potissimum hæc suscepta tractatio est. Venio, inquam, sine ulteriori circuitu, ad evolutionem Problematis inter Practica nobilissimi atque utilissimi: *Numquid, & quomodo in Febricitantium Curatione rectè suscipiatur Purgatio*? Hôc enim expeditô, uti de *vero* eoque rariore *Purgantium* in febribus *Usu* constabit facile; ita de *Abusu* eorundem res simul evidens erit: quod utrumque intendo.

Ut autem rite expediatur, interest inprimis nosse, quod Purgationis nomine non aliter hoc loco quàm in receptissimâ apud Medicos significatione utamur. Pro *Subductione* nimirum (*uti Lindenius de Circuitu Sangu. Hippocr. Text. i.* §. 699. loquitur) alieni; sive materiæ inutilis per alvum evacuatione. Hæc tamen cum, (ratione quantitatis suæ materiæque evacuandæ, ut & instrumentorum quibus perficitur,) *blandior alia & benignior,*

or, nempe primarum, quas communiter dicunt, Viarum, per *Laxantia* sive *Lenientia* Medicamenta, Græcis Εκκοπρωτικὰ & ὑπακτικὰ dicta; *alia fortior & validior*, nempe secundæ, ut loquimur Medici, tertiæque Regionis, per *proprie & stricte dicta Purgantia* sive Καθαρτικὰ aut καθαρτήρια φάρμακα, habeatur: De *posteriori* potissimùm Quæstionem esse, tenendum est. Nec velim tamen priorem removeri hinc penitus. Tametsi enim de tutô non tantum & innoxio sed & proficuo Eccoproticorum in omni propemodum morbo, omnique proinde febri, usu, communis sit, & extra dubium apud plerosque posita sententia: Attamen simpliciter eam minimè admittendam esse, monitis pariter atque observationibus accuratiorum Medicorum postea attingendis, docemur.

Itaque ut Status, quem Logici vocant, Controversiæ recte determinetur, juvat propositi Problematis verum propriumque sensum hac paraphrasi exponere. Quæritur nimirum: *An in omni Febre cujuscunque etiam generis fuerit, omnique tempore tum morbi, tum anni, rectè & cum ratione*, (nempe ita ut Morbus simul cum Causa morbifica imminuatur aut aufferatur,) *fortior & validior per Catharctica pròprie & stricte dicta Humorum e Massa Sanguinea subductio, sive per alvum evacuatio suscipiatur?* nec non, si suscipienda videtur, *quid observare potissimum circa illam conveniat, ut ægris salutifera sit?*

Jam verò apparere facile existimo, non simplicem esse, quæ agitatur, Quæstionem, sed compositam; atque contineri adeò eâdem plura Erotemata haud levis momenti, quæ ut rite & distincte resolvantur, distincte imprimis concipienda sunt. Sunt autem illa:

1. *An in Febre tam benigna quam maligna, tam continua quam intermittente, fortior per alvum evacuatio conveniat?*

2. Sit-

2. *Sitne in principio Continuarum febrium, an in augmento, aut statu, aut Declinatione earum, evacuatio ejusmodi suscipienda?*

3. *Sitne in Paroxysmis febrium intermittentium, aut imminentibus illis, an extra eos tantum & ἀπυρεξίας tempore instituenda.*

4. *Numquid statim incipientibus illis febribus, an postquam aliquamdiu durarunt, an promiscue nullo observato durationis tempore, purgandum?*

5. *Numquid nulla temporum anni ratio in Purgatione febricitantium habenda?*

6. *Numquid per* ἐπίκρασιν, *ut ajunt, nempe interpositis subinde alterantibus aliquoties, purgandum?*

7. *Chymicisne potius an Galenicis pharmacis pro Purgatione utendum?*

8. *Num mineralibus potius quam vegetabilibus Catharcticis res agenda?*

9. *An sine Digestivis quæ vocantur Remediis non purgandum?*

10. *An Purgantia specificis dictis Antifebrilibus admiscenda aut interponenda?*

Quid? quod plura etiam subsint hic non contemnenda ζητήματα, quibus commemorandis supersedeo.

Absit autem, ut tot Quæstionibus Problemati ante dicto involutis, ordine & sufficienter evolvendis brevi, quam proposui, Exercitatione me satis facturum sperem, ut manifeste confiteri malim, singulis, ut decet, accurate extricandis temporis ac negotiorum obstare rationem. Facio adeoque cum venia B. L. ex omnibus duas tantum præ cæteris, meas, atque hoc ago in earundem Exegesi, ut, quid de reliquis quibusdam teneam, quodammodo dispalescat.

Altera hujus Dyadis est, quam *primo loco* posui, quâve

quâve quæritur: *An in Febre tam Maligna quam Benigna, tam Continua quam Intermittente, fortior per alvum evacuatio conveniat*? Ad hanc vero ut negative respondeam, atque omnem proprie sic dictorum Catharticorum usum procul esse ab omni omnisque generis Febri curandâ jubeam, non *Helmontii* adeo Exemplum & autoritas facit; quem inter alia Scholarum Medicarum deliramenta, illum etiam in quavis febre purgandi morem computasse, salseque risisse, nemo hodie ignorat: quam Principum aliquot præcipuorumque in Arte nostra Virorum consensus: Quem locis simul & argumentis eorum, (non quidem omnium, sed prompte succurrentium quorundam) confirmare in proclivi erit.

Hippocrates certe, summus ille Medicinæ, ut jam pridem audit, Dictator, notabili admodum sententia, in egregio illo de *Purgantibus fragmento* (quod genuinum omnino & vere Hippocraticum esse non dubitare nos sinit ejusdem Tractatus *in Lib. de Affectionibus* alisque facta mentio) c. V. 4. Οὐκ ὦν scripsit ἀχρὴ τοῖς ἰσχυροῖς τῶν πυρετῶν φάρμακα καθαρτήρια προσφέρειν. i. e. *Quapropter nunquam omnino oportet in validis Febrium medicamenta purgantia offerre.* Quo loco quamvis ad eas potissimum Febres digitum intendisse videatur, quæ malignitatem aut inflammationem Visceris alicujus conjunctam habent, aut alias *continuæ acutæ*, vel *ardentes* sunt; quippe quas κατ᾽ ἐξοχὴν *validarum febrium* nomen sibi vindicare extra controversiam est: Non est tamen, quod Intermittentes eum exclusisse, aut de *Ephemeris* etiam & *Synochis non putridis*, vulgo dictis, aliter eum statuisse existimes. Nam & Intermittentium quotquot graviores atque periculosis stipatæ Symptomatibus observantur, quidni ad πυρετὸς ἰσχυρὸς pertinere, pariter-

que

Purgationem validiorem ex decreto Hippocratico minimè ferre dixerimus? Quotquot vero mitiores ſunt, adeo ut *validarum* nomen ſibi minimè vindicent, qvod nec *Ephemeræ*, nec Synochæ non putres merentur, (utpote quæ levem tantum Sanguinis turbationem inferunt leviqve artis adminiculo aut ſponte ceſſant) cur potiùs quàm validas, generoſo Purgationis præſidio tentandas voluiſſe, Magnum Præceptorem ſuſpicemur? qui nunquam non *levioribus malis, leviora adhibere Remedia; quæve victu nequeunt, ea demùm Medicamentis ſanare, atqve omnia ſecundum rationem,* (quæ facilè quemvis docet, τὰ καθαρτήρια φάρμακα multo minus in febrium non validis locum habere, ſi in validis non habent,) *agere* præcipit. *Aphor. II. 25. & VIII. 6.* Scio equidem quid in aliis θαυματοποιΐας hujus Scriptoris Scriptis, repugnare aſſertioni huic, quà febres ſpeciatim intermittentes, videatur: quo minus tamen in diluendis, qui ſe objiciunt ſcrupulis hoc loco occuper, facit aliorum induſtria deinceps laudanda. Addo, qvin potiùs, ut innoteſcat, qvàm ſeverè Hippocrates *in Febribus*, præcipue *Continuis, acutis & malignis, magnisq; Viſcerum aut partiũ inflammationibus junctis*, Purgantium ſtrictè dictorũ uſum diſcipulis ſuis interdixit, geminũ ejus locum *L. II. de Morb. XXXVI. 23. 24. & Lib. de Vict. ratione in acutis IV. 22.* expreſſũ, Prior per interpretem ſic ſonat. *Si febricitet,* (puta quispiam) *neque remiſerit febris noctu neque interdiu, tactus verò æger ſuperiora membra habeat calida, venter autem & pedes ſint frigidi & lingua aſpera, huic ne des Pharmacum purgans, ſed ſubluas alvum molli clyſtere & offeras ſorbendum cremorem ptiſanæ frigidum bis de die* &c. Poſterior hujus ſenſus eſt: *Quicunque inflammationes, in principiis Morborum, protinus præſumunt ſolvere purgando, ejus quidem quod in partem impactum eſt, & tumorem atque*

 inflam-

gnandis ideò operam non pono, quod evidentiora apud nostri ævi Scriptores testimonia reperiantur, quibus impertinens Catharticorum usus in febribus aut omnibus aut aliquibus damnatur.

In his ipsis recensendis ne justo fusior sim, nolo oblata quævis congerere, sed potiora potissimùm Recentiorum quorundam, cum delectu, adducere.

Martinus Kergerus Tract. de Fermentatione, quo multa *ad Pyretologiam* spectantia complexus est. p. m. 243. *Purgantia*, scribit, *à Cacochymia indicari & humoribus febrem gignentibus expurgandis dicata esse, extra omnem controversiam esse censet Sennertus de Febb. c. 6. pag. m. 98. Sed dubium (juxta eundem) maximopere vexat authores, quo Morbi tempore Purgatio sit instituenda? Intempestiva enim magna incommoda vehit. Vel enim finem suum non assequuntur purgantia, nihilque aut parum vitiosorum humorum educunt, atque ita saltem exagitant, turbant & confundunt; (reverà fermentant:) unde ex materiâ motâ & non evacuata in primis viis hærente, tormina, animi deliquia, Vertigines & alia Symptomata oriri solent: vel si Medicamentum fortius fuerit, cum violentiâ evacuat, corpus liquefacit, vires caloremque nativum debilitat, ut natura postea facilè succumbat & morbum vel planè non, vel nonnisi longiore tempore vincat. Verùm* (pergit & ἐπιπλέκει) *quod de Vomitoriis id de Purgantibus quoque verùm est. Nempe ea sanguinis Fermentationem, quatenus purgant, non compescere, neque inquinamentum fermentale, quando illud adest, ante coctionem, educere posse. Quin imò maximè dubium adhuc est, an fermentum illud ductum purgantis sit secuturum? Hinc solis purgantibus ferè nemo ausus est febrim tollere. Excipiendus Pulvis purgans Cornachii, qui non tantùm purgandi, sed & præcipitandi vi pollet.*

Thomas Willis Tractat. de Febb. c. 3. ubi in genere de Febri-

Febrium Intermittentium Curatione dogmatica agit, *Medicamentis ut plurimum Catharcticis & Vomitoriis nec non Sanguinis Missione eandem institui dicit, misere autem excruciari ægros & raro morbum profligari*, asserit, *ut merito hinc medicorum opprobrium dicatur.* Idem c. 6. de *Quartana* agens *In hoc casu*, inquit, *Evacuantia ne hilum prosunt, imo Sanguinem magis depauperando sine medela sæpe vires atterunt.* Non minus ille *c. 10. & 11. de febb. putridis* loquens. *Purgatio*, scribit, *& vomitus prohibentur a pulsu nimis citato, & Violento, etiam ab humili & depresso. Quippe dum Sanguis nimis effervescit evacuatio parum conducit, tum quia, quod noxium est, minime secernitur, tum etiam quod a perturbatione vires plus debilitantur. Cum vero Spiritus sunt fracti & Vires dejectæ, pharmacia eas magis prosternit & quandoque penitus exsolvit.* Atque iterum; *In febris hujus augmento*, ait, *Pharmaca Catharctica & quæ sanguinem nimis exagitant eadem industria vitentur, qua Ventorum flamina ædibus incendio flagrantibus.* Paulo post: *Quando febris*, subjicit, *in statu est, diligenter attendatur Naturæ motus, num sit Crisin factura nec ne? Quare nihil temere a medico tentandum; Venæsectio aut fortis Purgatio omnino prohibentur.* Taceo, quæ ab eodem Autore alibi, deque aliis febrium generibus, fortiorem Catharsin, minime sine manifesto vitæ periculo ferentibus afferuntur.

Clarius pleniusque Mauritius Hoffmannus *in Prudentia Medica*, non uno loco Catharseos in Febribus non tantum necessitatem nullam, sed & manifestam plerumque esse noxam docere satagit. Sic *Disputat. 9. Corall. 1. 2. 3. Ebullitiones*, infit, *Sanguinis febriles quovis Anni tempore & quavis ætate felicius sudatione, quam Venæsectione aut Purgatione præcaventur. Ut & Inflammationes partium internarum Erysipelaceæ. Detestabilis igitur Practicorum*

corum error, neglecta in istius modi malis sudatione ad Venæ sectionem & Purgationem ceu claudi ad Equum, confugientium, locoque salutaris redintegratione destructionem ulteriorem procurantium. Similiter *Disp.* 20. *§.* 8. 9. *seq. Locum,* dicit, *hujusmodi Sanguinem purificans ebullitio* (Catharsin indigitans) *in ebullitione spontanea aut febrili nunquam sine periculo habere potest. Ceu lethalem hypercatharsin & colliquationem Sanguinis perniciosam accelerans. Quæ magis necessaria sunt in illis casibus Diuretica & Diaphoretica, cum alvum solam, humectando, lubricantibus. Hinc tam paucos passim a febri paulo vehementiori convalescere videas, aut morbo pertinaci. Purgationibus enim frequentioribus aut validioribus non potest non vitale robur Sanguinis æque dissolvi, ac per largam ejus imminutionem.* His convenientia sunt quæ *Disp. XXII. §.* 6. *& seq.* in hunc sensum consignata leguntur. *Longe felicius per sudationem atque transpirationem adauctam excluduntur ut & scarificationem atque inunctiones nitrosas extrahuntur.* (puta fuligines igneæ retentæ, atque turgescentiam Sanguinis febrilem molientes;) *quam per Missionem Sanguinis vitæ thesauri in futuros usus servandi, removentur. Præstat quoque illas in infinitas minimasque, adeoque invalidas, portiunculas ad exteriora emunctorii universalis, quasi per Criticam ἔκκρισιν, distrahere; quam per Purgationis ebullitionem ad Viscera colligere, vimque unire.* Nec discrepant, quæ *Disp.* 23. de Inflammationibus internis Erysipelaceis, cujusmodi Phrenitidem, Pleuritidem, Peripnevmoniam, Nephritidem, & similes Febrium acutarum comites vel auctores facit, loquens affert. Quando, *In his,* scribit, *licet revulsoria Sanguinis missio, partem quadantenus vindicet. Purgatio tamen locum habere nequit, cum fermentatione humorum conjuncta.* Accedunt allegatis varii ejusdem Scriptoris loci alii, in Sci-

agraphia Morborum Contagiosorum passim legendi: „Qui-
„bus Malignas maximè & contagiosas febres intempe-
„stivis Purgationibus minime exasperandas neque
„ægros ex fumo, quod ajunt, in Ignem præcipitandos
„esse, sollicitè inculcat.

Est deinde in eadem sententiâ, (quod nempe nemini cuiquam Febricitantium fortius purgari prosit, obsit semper,) etiam totus *Jacobus Pancratius Bruno, Tractat. de Remor. & Impedim. Purgationis* superius jam tum laudato. Ex quo si transferre hûc volupe esset, quicquid in rem nostram facit, non jam Paragraphi quidam nobis producendi, sed paginæ aliquot integræ hic inserendæ essent. Est enim per omnem *Exercitationem III.* unice in eo occupatus hic scriptor, ut, *Febres per purgantia plane non curandas*, evincat. At vero cum dulcius ex ipso fonte bibantur aquæ, remittere ad hunc ipsum Curiosum Lectorem præstat, quam liberalius inde hausta quædam h. l. eidem propinare. Satis sit, extremis quasi digitis delibare *Rationes*, quibus ille utitur, præcipuas, iisdemque subnectere, quam subnectit ipse, patheticam Clausulam. Rationum *prima* hæc est: Quod Purgatio in febribus ex intentione raro succedat: Siquidem febricitantibus, jam ante præsente tumultuario Massæ Sanguineæ motu, idem per purgantium vim fermentativam adaugeatur, & ita non possit fieri commoda ad loca convenientia secernendorum secretio, sed πάντα ἄνω καὶ κάτω στρέφεται, omnia sursum deorsumque vertantur turbulendo motu; *Secundam* ab eo petit, quod nihilominus aliquando nimius alvi fluxus ejusmodi ægris purgando concitetur: Inprimis, si maligna febris & acuta fuerit. *Tertio* hanc adducit: quod Purgantia febrim, febrisque Symptomata augeant, atque in specie delirium fere pariant; Sicuti id *Scomphi* historia, supra etiam ex

Hippocrate allata, confirmat. *Quarto* hoc urget; quod Purgantia pernitiosam adeo habeant facultatem, ut Massam Sanguineam, præsertim jam ante accensam & in fervore constitutam, profligatis & deperditis prius, per nimiam colliquativam ebullitionem, portionibus spirituosis, ad coagulationem & putredinem non tam disponant, quam impellant & cogant. Atque hinc esse, ait, quod febricitantes incongruis Purgationibus vexati, teste Hippocrate, everso corporis colore Icterici fiant. Postea vero: *Perspeximus*, concludit, *pericula gravissima, quæ imminere solent febricitantibus ex Purgantium usu. Quæ si quem non deterrent, plane* κρονικαῖς λήμαις, *Saturniis lemis, cæcutire, imo cæcum & auribus & mente & ocnis esse merito proverbialiter dicere posses.*

Non aliter *Engelbertus Holterhoff in Discursu Medico de Erroribus Medicorum in Curationibus præcipuorum aliquot Morborum Cap. I. §. 4.* acriter perstringit institutum eorum, qui Purgantibus aggrediuntur Curam febricitantium. Cujus etsi omnia notatu digna atque ita comparata sint, ut lucem sententiæ meæ non exiguam possint accendere; non alia tamen huc accersere placet, quam quæ in capite pariter atque calce citati §. habentur. Nempe, *Purgantia*, orditur, *si id præstarent, quod videntur facere aut quod Nomen eorum promittit; scil. id quod noxium est, & Naturæ molestum, expellerent; id vero quod sanum est, non moverent, turbarent, aut naturam infirmarent; certe ad Causam morbificam Febrium expellendam, Purgantia non maxime proficua esse non possent, &c. Sed quia Purgantia quæ ad expurgandos humores noxios usurpantur a Practicis, id non præstant, quod promittitur & putantur præstare; sed ratione Veneni sui una bonum Sanguinem & Carnem corrumpunt & putrefaciunt: Imo potius nos aggrediuntur, quam excrementa: Si usurpare*

quis

quis ea velit, caute & raro usurpanda sunt cum certe parum salutis ex eis expectari possit; imo plerumque plus noceant, quam juvent. Purgationes vero, sic concludit, *illas vehementes, ut & sæpius repetitas, quæ Corpus nostrum turbant & exagitant, instar Pestis fugiendas esse, dejecta appetentia, tremor manuum, vacillatio genuum, rauca vox, oculi concavi & similia, nimium ex Pharmaco purgatos sequentia, abunde docent.*

Notabiliter quoque *D. Waldschmid. in Instit. Medic. rat. Lib. V. c. 15. p. m. 202. Quam imprudenter,* ait, *agunt illi, qui in Febribus nil nisi Purgantia commendant! cum hi non minus a scopo aberrent, quam si in vulnere curando singulis diebus portiunculam de substantia Carnis novacula abscinderent.*

Egregie denique & clarissima sunt quæ *D. Johann Andreas Stisserus Medicus quondam Hamburgensis, hodie Professor Helmstadiensis* in hanc rem attulit, suæque *Febrium Intermittentium Considerationi novæ Brunschvvigæ Anno* 1687. *editæ Cap. XII. p.* 50. *& seqq.* inseruit. Scilicet, *Purgantium* ibi inquit, *usu non solum in febribus, verum etiam in aliis affectionibus morbificis haud minor error committitur:* (puta, quam Venæsectione) *Dum unusquisque fere pro lubitu, hoc vel altero Morbo invadente, statim purgatione promptus existit; non considerans, utramque rem magni momenti esse, & Purgans assumere, & aliis præscribere. Emergunt inde calamitosa & eventu tristia Exempla, ferè infinita; quorum ocularem testem me fecerunt, tempus studii & Praxeos gratia in Belgio impensum, nec minus septennium jam peractum, quod in florentissima hac* (Hamburgensium) *Urbe ad Praxin Medicam faciendam impendi: Ubi non sine stupore deprehendi, multoties Pharmacopæos quosdam & Chirurgos, similes-*

milesque Medicorum simias, ex crassa Ignorantia Philautiæ juncta, purgantibus & aliis suis quisquiliis, absque judicio & pro suo saltem lubitu adhibitis, impune interficere homines. Et postquam ex eodem, quod in ipso principio adduxi, *Epiphonemate Charletoniano in Medicastros*, nec non *Ahasv. Fritschio de Peccat. Medicor. Concl. I.* in imperitos & temerarios Purgatores graviter dixisset; *Nonnunquam* pergit, *& a Medicis circa hanc rem error committitur, quando dicta illa laxativa & Purgantia sub principio Morbi statim adhibentur, ubi de Natura & origine ejus nondum informati sunt; Aut quando citra ullam necessitatem exhibentur, ubi Purgantibus carere licet. Nullus enim dubito, quin multæ Intermittentes febres aliæque affectiones morbificæ, sola humorum correctione & Spirituum alteratione, absque ulla Sanguinis missione & Purgatione dexterrime curari queant.* Demonstraturum hoc ipsum sese Experimentis antifebrilibus cui lubet, promittit, provocatque ad Clarissimorum Medicorum Exempla, qui febrifugis suis idem fecerunt; *Becchero* etiam teste *in Oedip. Chymic. Tom. III. §. 5.* Ulterius autem, *Quotidie etiam*, addit, *summopere peccatur quando materiam peccantem absque præmissa præparatione expurgant, quod jam dudum secus monuit Hippocrates noster Sect. I. aphor. 22. ubi dicit: Concocta sunt medicanda non cruda.* Atque allatis deinde quæ ad dicti Aphorismi rectum sensum faciunt, acidique in primis viis frequenter hospitantis correctionem inprimis commendant; *Neque enim*, subjicit, *tali pacto Causa Morbi ex parte quidem tollitur, verum debilitatur potius æger inordinato purgantium usu, & labefactantur vitales Spiritus.* Quærentes autem: *Quid agendum ergo in tali Casu?* Discere jubet a plebejis modum purificandi

vasa,

vasa, acido inquinata. Nempe uti illi præter iteratas calidæ frigidæque infusiones cineribus potissimum debita quantitate in vasa injectis rem feliciter perficiunt; Ita Corporum Saburram acidam frustra Decoctionum Mensuris ablui, nisi acidum peccans contrario alcali corrigatur, contendit. Nec est vero quod de pleno hujus Scriptoris consensu, *qua Purgationem fortiorem in febribus plane intermittendam*, ex eo quisquam dubitet, quod pag. 54. *Tali pacto*, scribat, *Purgantia in multis affectionibus æque ac in febribus tuto usurpari possunt, & quidem in principio, viribus adhuc integris; ceu ipsemet non semel deprehendi, ab uno purgante dextre adhibito febrem in totum nonnunquam ablatam fuisse.* Purgantia enim hic nonnisi mitiora indicari, facile ex illo colligas, quod præparationem sive Coctionem Hippocraticam illis sollicite præmittendam inculcet. Cujus inter alios is præcipuus scopus est, ut benignioribus Evacuantibus res, citra vehementem Corporis perturbationem, commodè transigatur. Cumque ipsa illa præparatio temporis aliquam moram poscat, facile hinc quoque intelligitur, principium non ita strictè accipiendum, ut primum invasionis & Curationis tempus designet. Tandem cum vires integras exigat, quas raro Medicus non experitur attritas, nunquam quidem fortiori Catharsi illas atterendas, benigniori autem rarius etiam locum esse in febribus, hinc nullo negotio elucescit.

Id quod pariter ex supposita superius de *Origine febriũ* sententia prompte fluit. Juxta illam enim cum in Febriũ *Misturam Sanguinis* â fermento peregrino, ætherem consueto sanguinis ætheri inimicũ habente, *turbatam* habeamus. Ecquis credat illam a fortioribus Catharticis magis magisq; Liquorem Sanguinis turbantibus, adeoque causæ

 morbi-

morbificæ vini juvantibus, posse restitui? Perinde nimirum ut Liquores alii turbidi, fortius exagitati, ut aliquot suas partes per patentia Vasorum opificia dimittant, ideo non clarescunt, nec integritatem suam recuperant; Sed postquam faculentiarum subsidentia, æthere peregrino subacto, facta est, ab invicem facile separantur, ut Liquor deinde purus & clarus obtineatur; Ita nec Vitalis in Corpore sanguis rejectis licet ad Intestina per validiorem totum ipsum vehementer commoventem Purgationem, aliquot suæ substantiæ, non inutilibus tantum sed & utilibus simul colliquatis particulis, iisdemque per alvum ejectis, mixturam recipit convenientem, sed ea potius ad sese redintegrandum præsidia poscit, quæ conflictum utriusque ætheris, domestici & peregrini, hujus subactione aut expulsione, moderentur atque particularum sub eodem conflictu incongrue exagitatarum secessum juvent. Quo facto facilis deinde harundem subductio per benigniora Laxantia fieri potest. Imo ut aliqui volunt, quandoque debet. Inde est quod *Thomas Sydenham in Methodo Curandi Febres propriis observationibus superstructa*, Febrium inprimis Autumnalium, Curationem, quam a Vomitoriis fere orditur, blandiore purgatione tantum proinde claudendam dictitet. *p. m. 35. & 36. Item pag. 87. & seqq.* „Sollicite simul inculcans, ne cito nimis, cessantibus intermittentium Paroxysmis, aut in Continuis ante decimum quintum aut decimum septimum diem, necessaria quantumvis per alvum evacuatio suscipiatur: periculum enim esse, ait, ne redeat & recrudescat Febris; *nimirum* (quæ verba ipsius sunt pag. 88.) *ex tumultu, quem Cathartica etiam leviora, in Humoribus excitare solent.*

Nunc

Nunc itaqve cum tot gravissimorum Medicorum Vota simul & Argumenta habeamus, quibus nulli non febri nocere plurimùm, prodesse parum aut nihil, tum omnem omni tempore susceptam tum maximè frequentatam Purgationem, docent, evincunt, inculcant. Ecqvis non graviter quotidiè errare, peccareqve proindè multum, tùm in Salutem Proximi, tum in Conscientiam suam, dixerit, non Balneatores tantùm, Chirurgos, Pharmacopœos, Circumforaneos, simileqve ad Medicinam malè institutorum hominum genus; Sed & Catharticophilos aliquot Medicos? dum, moniti quamvis de irrationabili instituto, non desistunt tamen vexare Purgantibus febricitantes; primumqve & ultimum Curationis suæ opus, uti aliàs, ita & hic in Catharsi validiore constituunt. Dolendum sanè, surdis narrari fabulam, totqve millia hominum detestando Catharticorum usu ad Orcum mitti. Vos, *quibus de meliori luto finxit præcordia Titan:* Vos, quibus & Proximi incolumitas & conscientiæ tranquillitas & gratia Omniscii Numinis curæ Cordiqve est: advertite animum & cavete! Cavete inqvam, ne ex incautâ febricitantium vestrorum Purgatione, tum damnum in ipsos, tum in Vosmet macula redundet & dedecus. Quin hoc etiam monere liceat: ut in ipsorum quoque, quæ vulgò vocantur, *Lubricantium Laxantiumque* aut *Lenientium* usu, caute nihilominus & providè (apud malignè potissimùm febricitantes:) versemini. Tametsi, communi Scriptorum suffragio, tuta periculique expertia hæc Medicamenta perhibeantur. Qvod enim per Proverbium alioqui dici solet: *Nullam Regulam esse tam firmam, quæ non patiatur exceptionem:* Id hic qvoque obtinet. Esto enim in intermittentibus plerisqve febribus, benignisqve, etiam Continuis sæpè, non

turbari non tantum, sed & allevari ægros Clysterum aliorumqve lenientium congruâ applicatione; Attamen aliquando aliter evenire jam supra indicium feci. Nolo pluribus nunc adducere, quæ ante laudatus *Sydenhamius de Clysterum* in febribus continuis usu minimè promiscuè suscipiendo, in citatâ *Methodo Curandi Febres p. m.* 28. & 29. suggerit. *Lindenium* saltem hic sistam, *in Select. medic. XII.* §. 62. sic quærentem: *Etiam ne vero periculum subest suffusis in alvum, quod minus periculosum hoc dicat,* (Hippocrates) *neqve simpliciter tutum?* Et respondentem: *Sanè subest: Practici norunt, non raro ex Lenitivo Enemate, etiam quale Sennertus II. Pract. II. 16. laudat, largissimas accedere dejectiones. Qui ex ipsis causam non norunt, prætendere Materiæ copiam & ad exitum paratæ consuerunt. Sed ut qui Equo currenti & generoso subdunt calcaria, facilè præcipitant in furorem; Ita qui naturam suarum rerum satagentem insuper exstimulant, raro non cogunt præpostere quid agere.* Cumqve ad *Brunonem* etiam ducere possim, similia *l. c.* §. 26. tradentem; malo tamen ad Exemplum vocare, quo discere hoc in specie liceat, quod *Febres acutæ, quotquot cum Exanthematibus ac Ecthymatibus conjunguntur, Clysteribus alisqve Eccoproticis, aliis providè planè tractari velint.* Extat hoc apud *Christianum Langium in Dissert. de Morbillis,* quæ *Miscellaneis ejusdem Curiosis sub Num. XXXIV.* inserta est, §. 101. & *seqq.* „his verbis propositum: "Triennium est, & quod excur„rit, quum virgo, quæ ætatis annum vigesimum sextum „confecerat, variolis jam decenter erumpentibus curæ „meæ se concrederet, quam etiam eâ quâ par est solertiâ „suscepi, & adhibitis studiosè Bezoardicis Expellenti„bus & Analepticis tantùm profeci, ut Symptomatum „impetu paulo post constanter levato, indiesqve magis desi-

desinente, sicut nec minus morbillis ad maturitatis Vo-„ tum perductis, decimum quintum Morbi diem consecu-„ ti essemus. Verum cum alvus adhuc adstricta nasutu-„ læ cuidam inter adstantes displiceret, ut eam tandem„ laxare recordarer, insolenter me commonefacere non„ erubuit. Cui ego, huic desiderio vel imperio potius„ parendi opportunitatem nondum advenisse, præser-„ tim quod ægra exinde nullam planè molestiam persen-„ tisceret, crastino autem quid imposterum quoqve faci-„ endum me prospecturum, respondi: jubens, ut Patien-„ ti interim præscriptum Bezoardicum ac præcipitans„ Remedium porrigere potius continuarent. Sequenti„ diluculo revisurus Clientem meam, cum Scriniario Sar-„ cophagum paraturo me concurrentem deprehende-„ bam; quà subitaneâ metamorphosi ingens quantum„ obstupefactus, non potui non severâ sciscitatione hujus„ tam improvisi portenti explorare Causam: Quam ex„ mulierculis illis una candidè mihi aperiens inquiebat:„ Factum sanè cum cordolio jam deploramus, quòd toti-„ es morte pejus vitandum monuisti. Ecce enim hester„ no vespere postquam discesseras sub Dominio præsidis„ nostræ adhibito suppositorio & hinc soluta alvo stupen-„ da protinus virium resolutio, mox loquelæ sensuum-„ que omnium amissio successit, atqve cum pustulis ipsa„ tandem ante bihorium vita disparuit. Consimilem pla-„ nè tragœdiam, pergit *Langius l.c.* §. 104. nobis recen-„ suit celeberrimus Chymiater, *Dn. D. Michaelis*, &c. dum„ temeritas Empyrici, Illustrissimam Puellam, Clystere,„ utut etiam seriò prælaudatus vir dissvaserat, pernitiosam„ hanc Medendi in Variolis rationem, tanquam Ense ju-„ gulavit.„ Demumqve graviter §. 105. *In hanc*, subjicit, *notabilium Exemplorum veritatem, tanquam lucidissimum*

specu-

speculum intueantur illi, qui citra alvi subductionem nullam absolvi posse Curationem sibi persvadent. Cæterum notatu quoque dignum est, circa Purgantium etiam mitiorum usum in Febribus potissimum intermittentibus, quas *Cortice* illo febrifugo *Peruviano* alioqui profligare intentio est, id quod à *Sydenhamio* accepimus monitum: De præmittendis quidem quandoque illis, ubi Corpora impuriora sunt, Corticis dicti usurpationi; (singulari ratione in *Epistola Responsoria ad Robertum Brady de Morb. Epidem.* &c. ab Autore eodem determinatæ) fugiendis vero tum ipsô, quo China Chinæ in usum vocatur, tempore, tum mox postquam usurpatus est: Cum effectus illius morentur, & recidivas facere consueverint. Certè enim Experientia fidem ei facit. Quam vero & sibi non minùs faventem habet *Excell. Archiatrorum Brandenburgicorum Dn. D. Theodorus Christophorus Krugius, dum Observat. II. Hunn. X. Decad. II. Miscellan. Curiosor. German. p. m.* 8. contendit, etiam ante Chinam Chinæ usibus febricitantium dicandam, Purgatione minimè opus esse. Cujus verba cum ita concepta sint, ut non tantum *Corticis illius* febrifugi, quem alias Patrum (a Jesuitis) & (uti *Rolfincius Chimiæ Lib. IV. Sect. I. Art. I. c. 14.* habet) *Sinensem ac Lignum febrifugum* Hispanico Idiomate Palo de Calenturas, vocant, virtutem quam *Fridericus Hoffmannus in Clave Pharmac. Schrœderiana p.* 443 appellat,) antipyreticam eximiam confirment & rectum usum Lectori suggerant; sed & Evacuantium Laxantiumqve non minùs ac Venæsectionis, usum in plerisqve Febrium Curationibus frustraneam testentur: atqve ad fulciendam adeò illam, quam hactenus sustineo sententiam egregiè faciant: Non possum quin hûc ex *loc. cit.* transscribam. Nempe postquam Febrem Tertianam

tianam Intermittentem, quam incontinentia Ægri ad decem Paroxyſmos, eosqve valde graves protraxerat, curatam à ſe unico Remedio, eoqve genuino *ſpecifico Liquore ſuo de China Chinæ ritè diſſolvente quodam præparato*, absqve ullo Vomitorio aut Purgante, aut Clyſterio aut V.S. aut Sudorifero aut Diuretico, perhibuiſſet: Ratione hujus Curæ adducit Verba, quæ *Illuſtris Philoſophus Britannicus in Philoſophiâ Corpuſculari* ſat doctè adduxit dum ſcripſit: *Interdum ſpecificum unire poteſt particulas ſuas cum particulis peccantis materiæ, cumqve iis conſtituere neutrum quid, quod facile proſcribi poterit, aut quod non neceſſariò expellendum, quoniam jam novæ indolis ægroqve ipſo momento amicum & Curatio hæc plerumqve absqve ullo ægri incommodo contingit.* Et deinde pergit: *Tutum non ſolùm ſed & efficax inveni ſemper in febribus Medicamentum ex Chinâ, & miror plurimos rejicere hoc ſalutare, aut magnâ præcautione adhibere aut deridere ſpecificum, ſi ita loqui liceat, quod tamen Medicum ſemper evadit, & ad admirationem, modo & tempore genuino adhibitum, Febres pellit.* **Propinanda China ante, in ac** *poſt Paroxyſmum, & non attendere debes ad iſtas admonitiones* (NB.) *ut nempe nonniſi purgato Corpore & præmiſſis Enemate & Venæ ſectione, debeat China propinari, & poſtea febre per Chinam fugatâ iterum ſit, alias recidiva metuenda, purgandum. Vana erunt illa Remedia Evacuantia & Laxantia; Et diſcite hoc juniores: Nec Sanguinis etiam miſſio alio titulo curat febres, quam quatenus, ut cùm Helmonito loquar, de Calido Vitali furatur: Ceu & enemata, pudenda Medentum ſubſidia, nil hoc modo faciunt ad febrium Curam. Magis certum tutumqve erit* contra febres Medicamen in dicto Cortice Peruviano.

Jam verò datâ hâc de famoſiſſimô *Cortice* dicendi

occasione, liceat hoc etiam hic annectere; Quod idem ille Cortex, quem hactenus febrium, præcipue Intermittentium & Quartanarum Curationi unicè fere & per se solum dicatum habuimus, nostrâ ætate etiam tum febribus Continuis, tum aliis Morbis, ab acido fermento potissimum emergentibus v. g. Affectioni Hypochondriacæ, Hystericæ, Obstructioni Lienis &c. utiliter adhiberi cœperit; nec non in consortio aliorum antifebrilium vim suam antifebrilem satis feliciter exserere deprehensus sit. In cujus rei Confirmationem etsi in promptu habeam Observationes ab Amicis communicatas, non vacat tamen in iis commemorandis nunc occupari. Interim videri velim Scriptum Autoris Anonymi *de la Guerison des Fievres par le Quin Quina i. e. de Curatione Febrium per Chinam Chinæ;* cujus contenta tum alia, tum assertionem modò propositam stabilientia, compendio, qui volet, cognoscere poterit *ex Act. Eruditor. Lips. Ann. 1682. p. 76. & seqq.* Quo cum conferri poterit *Stisserus l. c. p. 94. & seqq.* quive ibidem ab eodem allegantur.

Qvod *Alteram* jam porro Quæstionem ex supra dictis selectam concernit, est illa in ordine *tertia;* quæriturqve eâdem: *Sitne in Paroxysmis Febrium Intermittentium, aut imminentibus illis; an extra eos tantùm, & ἀπυρεξίας tempore, instituenda Purgatio?*

Qui Affirmativam hujus, qua prius membrum, negativam qua posterius amplectuntur, Experientiâ potissimum sese muniunt, variis Experimentis compertum perhibentes, quod feliciter planè in diuturnis febribus cesserit, aliâs quidem in ipso Paroxysmo datum & in actum deductum, aliàs ante eum exhibitum & operatione suâ ante accessionis tempus defunctum Pharmacum.

Citan-

Citantur in eum finem Exempla & Observationes ex *Prospero Alpino lib. 4. de med. Ægypt. c. 15. Platero Lib. 1. Prax. p. 2. Timæo Cas. Med. lib. 8. Cas.* 19. *Monavius* etiam adducitur, qui apud *Craton. Epist.* 212. se observasse ait, longissimis febribus laborantes hoc modo multò citiùs quàm alias liberatos, ita tamen, ut medicamenti operatio absolveretur prius, quàm Paroxysmus invaderet. Commemoratur *Camillus de Camillis* Nobilis Medicus„ Genuensis, quem Pillulis de Sagapeno, principio Paro-„ xysmi adhibitis, contumacissimas Quartanas curavisse,„ fama est.„ Imo *Kozack lib. d. θ. p. 200. nil prodesse* scribit *Purgantia, nisi ante Paroxysmum dentur; cum natura tunc moveat materiam morbificam; Cujus minister Medicus eandem imitari debet.*

Accedit non obscurè ad sententiam sic statuentium *Cl. Wedelius in dissertat. de Purgantibus rite adhibendis. c.* 4. notatqve: 1. In diuturnis febribus instante Paroxysmo Purgantia plurimi prodesse. 2. Apparente aliquâ, pauca licet, coctione, ante Paroxysmum sæpe commodè dari Purgantia. 3. In robustis Corporibus id inprimis locum habere & necessum sæpe esse. 4. Purgantia debere simul esse Præcipitantia. Sic aliquoties se cum fructu dedisse dicit Pulverem Comitis de Warwick, quod optimum in febribus sit Purgans, quia ob vim Diaphoreticam egregiè præcipitat & cum jalapio misceri potest.

Pariter laudatus supra *Cl. Stisserus l. c.* non alienum se ab eôdem placitô testatur cum scribit: *Tempus Purgationis prudens Medicus pro conditione ægrotantium commodum eliget. Ego autem non semel Experientiâ didici, Purgantia aliquot horis ante Paroxysmum adhibita, circa tempus invasionis suas Operationes exercentia, febrem aut notabiliter imminutam reddidisse, aut in totum profligas-*

se; præprimis in Tertianis aut Quotidianis: Ubi & Vomitoria ante Paroxysmum adhibita fructu non carent. In Quartanâ id ipsum non raro observatur. Cùm modestiâ autem ut hæc fiant necesse est, viribus adhuc integris. Debent qvoqve Vomitoria & Purgantia celerioris Operationis existere, nec ægro nauseabunda; qvalia ex Regno Minerali & Vegetabili abundè peti possunt.

Porro qui Negativam prioris, affirmativam autem posterioris membri in Quæstione tuentur, Fundamentum sententiæ suæ primùm in *aphor.* 19. *lib.* 1. statuunt: *Quibus per Circuitus accessiones contingunt, nihil dato, neque cogito.* Deinde, motum Naturæ contrarium suscipi, quando in Paroxysmo, aut imminente illo, instituitur Purgatio, ex hoc arguunt: quod Natura in Paroxysmo humorem peccantem ad peripheriam Corporis expe l re satagat, unde & semper ferè sudor finito Paroxysmo sequatur: Purgans verò eundem ad Centrum revocet, sicqve Naturæ conatum turbet. Unde eligendum potiùs diem ἀπυρεξίας pro Catharsi arbitrantur. Ulterius frustraneam esse contendunt intentionem purgandi in Paroxysmo; docentqve ex *Svvalvio Disq. Therapevt: Sect.* 11. *p. m.* 49. "Paroxysmos febriles excludere omnino Purgationem, cum omnis Purgatio succedente febre cesset, ejus autem cursu finito redintegretur. Naturæ sic ferente solertiâ, quæ declinat unius conflictum, ut alteri par sit."

Nec est qvidem, qvod dicitur, de nihilo; fateturq; laudatus *Wedelius* ipse, observasse se pariter in Tertianario, notabilem Medicamenti Cathartici per Paroxysmum "pausam, ut ita dicam, & quietem. Huic enim cum Purgans datum esset, neq; constaret, an eô die (erat enim "in principio adhuc) venturus esset Paroxysmus; inde

pur-

purgari incepit tribus qvatuorve sedibus: Hinc verò, „
cum succederet Paroxysmus, cum horrore & calore, „
interpolabatur medicamenti actio, ad 12. & amplius ho- „
ras; per totum scilicet Paroxysmum: Qvo cum defun- „
cta esset Natura, iterum purgari incipiebat ad perfectam „
usq; Medicamenti actionem. Attamen non est, qvod dif- „
fiteamur, subinde minus qvietum in Paroxysmo pur-
gans, non tantùm tormina Ventris dira, hypercatharses,
choleras, sed & convulsiones easq; atroces excitare. Vi-
dere id non ita pridem licuit in Conductoris cujusdam
Filia sedecim annorum, cui â Medico ad profligandam
Tertianam purgans exhibitum erat Medicamentum, &
quidem ante Paroxysmum. Scilicet elapsis aliquot ho-
ris sub ipso Paroxysmo miris illa miserisq; vexabatur
Convulsionibus. Distorqvebantur primùm Oculi, dila-
bantur deinde nares, Lingva ad mentum usq; per os tra-
hebatur atq; omnes porrò Artus, imò Artuum articuli
seorsim convellebantur. Redeuntes etiam Paroxysmi
aliqvot, incipiebant omnes cum Convulsionibus. Ad-
hibitis verò Antifebrilibus simul & Antispasticis ægra
pristinæ sanitati restituta est.

Cœterùm cum in hôc ipsô novum nec ficulneum
suæ opinionis Fundamentum inveniant, qvi abstinen-
dum in Paroxysmis â Purgatione arbitrantur, facile per-
svadeor, ut horum potiùs qvàm secus sentientium parti-
bus me applicem: præsertim cum etiam ἀπυρεξίας tem-
pore fortem omnem validamq; purgationem suspectam
habeam; vi eorum, qvæ sub enodatione prioris Qvæ-
stionis attuli.

Nec negaverim interim præfractè assertum: Aliqvan-
dò fieri potuisse & posse, ut Purgatio ante Paroxysmum
aut sub illo instituta Febri finem imposuerit imponatqve.

 Tan-

Tantùm, qvod iterum *Svvalvius l.c.* habet, *non ad frequentiorem normam id exigendum*, atq; propter dubium eventum non nisi præmeditate admodum tentandum esse, existimaverim.

Alioqvi notatu dignam judico Cautionem *Wedelianam*, quæ Purgantia talia exigit, qvæ simul sint Præcipitantia aut Præcipitantibus vel absorbentibus in modum *Pulveris Cornachini*, maritata. Docemur enim per ipsam Experientiam, Purgantium vim & activitatem per Præcipitantium tum ad mixtionem tum interpositionem egregiè compesci eaq; ab his ita disponi ac dirigi, ut minus noceant febricitantibus, prosint magis. Sicuti ipsis etiam Lenientibus majori cum fructu & effectu uti contingit, siqvidem jam dictis *Præcipitantibus* aut *invertentibus* sive conjungantur, sive intercalentur. Cui Fundamento innixus *Gualterius Harris*, qvi ex Angliâ ante paucos annos de *Morbis acutis Infantum*, libellum nobis dedit, non dubitat in qvibusvis teneræ ætatis febribus, etiam acutis, alternatim laxantibus simul atq; præcipitantibus, præsertim testaceis uti. Atqve ita *B. Ettmüllerus* qvoq; in *Valetudinario infantili c. 3. §. 2. & 9.* non temerè ad puerorum purgationes præ cæteris commendat *Syrupum domest. cum c. Ocul. 69.* subactum. Pariter congruè admodum Expertissimus *Ludovicus Diss. 1. de Pharmac. mod. Sec. applic. p. m. 165.* in specialem Febricitantium usum suggerit Pulverem Purgantem singularem ex *Jalappæ pulveris. part ij. & ℥. diaphoretici* (qvod simplex aut ♂ale recipi potest) *non edulcati parte*; compositum.

Cumqve ad hujus Autoris mentionem simul & ad finem laboris præfiniti jam ventum sit, non possum, quin

quin ſedulo hæc mecum ſcrutanti Lectori plurimum, ad extremum commendem geminam illam Febribus tum Continuis tum Intermittentibus Medendi Methodum, quam is ipſe ſingulari ἀκριβείᾳ, mirâqve brevitate citatæ *Diſſertationi p. m.* 283. & *ſeqq.* inſeruit. Poterit illa recte intellecta noſtræ hujus Exercitationis defectum quodammodo compenſare. Deficere enim eam in pluribus, cum maximè contracta ſit nemine monente, agnoſco. Ignoſcenti interim B. L. meliora & elimatiora promitto. Nempe

Cum

Die & DEO:

Cum ſit Laus & Gloria in Secula.

N: 3324.

~~P. M. [illegible] [illegible] [illegible]~~

~~d. [illegible] d. [illegible]~~

Ornamenti [illegible] p. 13. a
p. 11.